

چین و نفوذ بی سروصدا در خاورمیانه

به قلم دیوید پولاک (/fa/experts/dywyd-pwlak-0/)

۱۸ نوامبر ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/china-and-mideast-leverage-hiding-plain-sight
العربیة (/ar/policy-analysis/alsyn-walnfwdh-fy-alshrq-alawst-alkhfy-fy-wdh-alnhar/)

Also published in Newslooks

درباره نویسنده

دیوید پولاک (/fa/experts/dywyd-pwlak-0/)

دیوید پولاک هموند برنستاین و مدیر «پروژه فکر» در انستیتو واشنگتن است. وی در گذشته به عنوان مشاور ارشد وزارت خارجه ایالات متحده در بخش خاورمیانه بزرگ با تمرکز بر حقوق زنان و به عنوان کارشناس منطقه‌ای «ستاد برنامه‌ریزی سیاسی» وزیر خارجه فعالیت داشته است.

مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

واشنگتن هنوز کارت‌های خوبی دارد که در قبال فعالیت‌های بی‌ثبات‌کننده ایران حفظ چتر امنیتی ایالات متحده بر سر منابع انرژی خلیج فارس و افکار عمومی اعراب در قبال چین و آمریکا بازی کند.

در دو دهه گذشته و پیش از آن چه در دولت‌های دمکرات و چه جمهوریخواه در آمریکا سیاست خارجی ایالات متحده (<https://www.cfr.org/us-foreign-policy>) همواره در نقلی «رقابت با چین» از طریق «محور آسیا» و به دور از خاورمیانه (<https://www.newslooks.com/blinking-wraps-up-middle-east-tour-after-cessation-of-fire>) بوده است. اما واقعیت این است که این شعار دو واقعیت اساسی در جهان امروز را نادیده می‌گیرد. اول اینکه منابع نفت و گاز خاورمیانه کماکان برای اقتصاد جهانی (که بنابراین اقتصاد آمریکا را هم در بر می‌گیرد) حیاتی است چنان که بحران عرضه و افزایش بها نیز بر آن صحنه می‌گذارد. به علاوه وضع در دهه‌های آینده نیز به همین منوال باقی خواهد ماند حتی در شرایطی که -خواه به دلیل تغییرات اقلیمی و خواه تغییرات مربوط به فناوری و یا دلایل دیگر- جهان به تدریج از سوخت‌های فسیلی دور شود.

دوم چین همچنان به واردات انرژی از خاورمیانه وابسته خواهد بود و چشم‌اندازی برای تغییرات عمده در این وضعیت در کوتاه‌مدت دیده نمی‌شود. اقتصاد اغلب قریب به اتفاق کشورهای عمده آسیایی نیز به همین ترتیب است که بیشتر آنها هم متحدان مهم آمریکا و هم شرکای بزرگ تجاری چین هستند. در نتیجه چین چه در حفظ ثبات کلی منطقه‌ای و چه در مناسبات کاری مناسب با کشورهای مهم رقیب در منطقه از ایران گرفته تا کشورهای عرب خلیج فارس و اسرائیل نفع اساسی دارد. علاوه بر این تغییر رویکرد چین از مصرف ذغال‌سنگ به گاز طبیعی خاورمیانه بزرگترین و سریع‌ترین راه کوتاه‌مدت برای کاهش بحران تغییرات اقلیمی در جهان به شمار می‌رود.

همه این‌ها خاورمیانه را به عرصه‌ای حیاتی برای رقابت قدرتهای بزرگ و همکاری جهانی بدل می‌کند نه اینکه بهانه‌ای برای منصرف کردن توجه آنها از رقابت و همکاری در این عرصه شود. در عین حال خاورمیانه چین را ز نظر دسترسی و نفوذ منطقه‌ای به رقیبی نوظهور برای آمریکا تبدیل می‌کند. اما همزمان از سه طریق که به ندرت درست درک شده در تقابل با چین یک اهرم نفوذ غیرمستقیم به آمریکا می‌دهد.

اول حال که ایران به وضوح توافق اتمی ۲۰۱۵ را نقض می‌کند ایالات متحده می‌تواند به هیولای رویارویی با ایران بر سر برنامه هسته‌ای استناد کند امری که کل منطقه را بی‌ثبات خواهد کرد و قیمت انرژی را حتی بیش از این افزایش می‌دهد تا به این ترتیب چین را به همکاری بر سر این مشکل اضطراری متقاعد سازد. واشنگتن باید صادقانه به پکن بگوید: «قمه ما باید در صورت امکان از این رویارویی پرهیز کنیم اما ایران در هر صورتی در جهت رویارویی پیش می‌رود»

تحریم‌های یکانه ایالات متحده چه علیه چین و چه علیه ایران برای بازگرداندن ایران به پایبندی به تعهدات هسته‌ای‌اش به روشنی ناکافی خواهد بود اما همراه کردن چین از طریق همان خطر مشترک ممکن است به توازن کمک کند چنان که در زمان توافق هسته‌ای اولیه موجب همراهی چین شد. بر اساس گفت‌وگوهای گهگاهی با کارشناسان و دیپلمات‌های چینی گمان می‌کنم که چین در حال حاضر چشم‌انداز چنین فشار سنگینی بر ایران را رد می‌کند. اما ترکیبی از بیانیه‌های قوی‌تر آمریکا فروش و ارسال تسلیحات گزینش شده و رایزنی‌های خصوصی می‌واند محاسبات چین را به مسیر بهتری بازگرداند.

دوم ایالات متحده آمریکا می‌تواند از چتر حفاظتی خود بر منطقه خلیج فارس استفاده کند تا چین و خود کشورهای عرب خلیج فارس را متقاعد کند که در مورد موضوعاتی که محل نگرانی واشنگتن در آنجاست با دقت بیشتری عمل کنند. چین به احتمال بسیار مایل است که در مورد بحث امنیت مانند گذشته «سواری رایگان» بگیرد و امنیت کشورهای تامین‌کننده مهم انرژی آن کشور در منطقه خاورمیانه (از طریق آمریکا) حفظ شود. و کشورهای خلیج فارس می‌دانند که دست آخر آنها آمریکا است که از آن منطقه حفاظت می‌کند. بنابراین بر سر مسائل حساس توافق‌های مربوط به بنادر و دیگر موضوعات زیرساختی فروش تسلیحات انتقال تکنولوژی سایبری و فناوری پیشرفته اطلاعات و امنیت و مواردی از این دست ایالات متحده آمریکا کماکان می‌واند به برتری خود ادامه دهد چنان که عموماً در موارد موازی مربوط به اسرائیل و دیگران در منطقه برتری‌اش حفظ می‌شود.

سوم و شگفت‌انگیزتر از همه این است که آمریکا از نظر افکار عموم مردم و نخبگان منطقه در مقایسه با چین همچنان در یک موقعیت قوی قرار دارد گرچه واقعیت دارد که دیدگاه مردم درباره چین بهبود یافته است و این موضوع در نظرسنجی‌هایی که عملاً به طور منظم در یک دهه گذشته در سراسر منطقه انجام داده‌ام اندازه‌گیری شده است این هم درست است که بر اساس مباحث خصوصی با معاشران عرب دریافتیم که بسیاری از اعراب اخیراً درباره اتکای خود به ایالات متحده کم‌اعتمادتر شده‌اند. برخی حتی علناً هم به صراحت صحبت کرده و «انتخاب اشتباه» میان آمریکا و چین را رد کرده‌اند.

با این حال نظرسنجی‌های اخیر ثابت می‌کند که مردم محلی ایالات متحده را دست‌کم هم‌دیدف با چین به عنوان کشورهای دسته‌بندی می‌کنند که داشتن «روابط خوب» با آنها مهم است هرچند بسیاری از آنان از برخی سیاست‌های آمریکا رضایت ندارند. شواهد دیگری هم این نتیجه‌گیری را تقویت می‌کند. به رغم تمامی مباحثات درباره «قدرت نرم» چین مردم خاورمیانه فارغ از این که عرب باشند یا اسرائیلی ترک کرد و حتی ایرانی اغلب کماکان ترجیح می‌دهند که زبان انگلیسی فراگیرند در ایالات متحده تحصیل کنند فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی آمریکایی تماشا کنند و از رسانه‌های اجتماعی آمریکایی استفاده کنند و نه چینی.

این گرایش حاشیه‌ای برای مانور مورد نیاز کشورهای منطقه‌ای فراهم می‌آورد اما ارتباط با آمریکا را حفظ کنند ارتباطی که می‌دانند همچنان کلید بقای آنها در یک منطقه بسیار متلاطم است. با رضایت آمریکا آنان می‌توانند از مناسبات اقتصادی محکم با چین بهره ببرند. اما اگر رابطه‌شان با چین (در زمینه معینی) با حمایت آمریکا همراه نباشد این کشورها هر چند با اکراه برخی محدودیت‌ها در این رابطه را می‌پذیرند.

علاوه بر این در مورد مصر که بزرگترین کشور عرب است و روابطش با کشورهای حوزه خلیج فارس در حال افزایش است - و به تازگی جمعیتش از ۱۰۰ میلیون فراتر رفته است - آمریکا کماکان بر چین برتری مشخصی دارد. این را هم نظرسنجی‌ها و هم سمینارهای تفصیلی در سطوح مرتبط فراوانی نشان می‌دهند: رویکردها و نگرش مردم نخبگان تجاری و نگرش رسمی. این تضمین مضاعفی است بر این که نفوذ چین به شمال آفریقا یا حوزه مدیترانه گسترش نخواهد یافت. و دست‌کم به شکل غیرمستقیم به مهار تاخت‌وتاز چین در نقاط دورتر منطقه کمک خواهد کرد چرا که کشورهای عرب که به شکل سنتی دوست‌دار ایالات متحده بوده‌اند به طور روزافزون به دنبال هماهنگ کردن گرایش بین‌المللی خود هستند.

مطمئناً هیچ‌یک از موارد فوق مشکلات جدی رقابت آمریکا و چین بر سر تجارت تایوان حقوق بشر و مسائل بی‌شمار دیگر را حل نخواهد کرد. همه این‌ها از حوصله این بحث کوتاه خارج است. با این حال در منطقه خاورمیانه که برای هر دو قدرت بزرگ اهمیت حیاتی دارد ایالات متحده آمریکا کارتهای خوبی برای بازی دارد. و اگر آن کارتها را درست بازی کند اثرات سودمندشان در رقابت قدرت‌های بزرگ جهانی سرریز خواهد کرد.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

أوریة ٢٠٢٢ ١١

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

BRIEF ANALYSIS

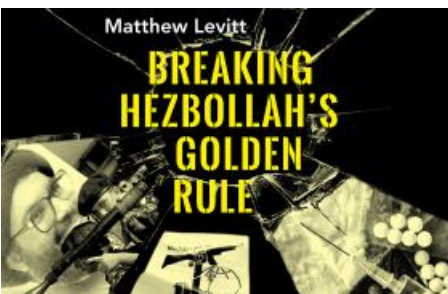
Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

أوریة ٢٠٢٢ ١١

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

أوریة ٢٠٢٢ ٩

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/rqabt-qdrthay-bzrg/\)](#) رقابت قدرت‌های بزرگ

[\(fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhy/\)](#) خلیج و سیاست حوزه انرژی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/\)](#) کشورهای حاشیه‌خلیج فارس

[\(fa/policy-analysis/msr/\)](#) مصر

[\(fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران